

KOMMENTARER TIL TILLATELSESFORSKRIFTEN AV 16. DESEMBER 2005 NR. 1489

Den som driver jernbanevirksomhet må ha kjennskap til det regelverk som gjelder for virksomheten. I tillegg til det regelverk som gjelder for virksomheter generelt, er det fastsatt en rekke bestemmelser som gjelder jernbanevirksomhet spesielt. Blant annet kan nevnes forskrifter om undersøkelse av jernbaneulykker og alvorlige jernbanehendelser, samt om varsling rapportering av jernbaneulykker og jernbanehendelser. Det er også fastsatt avholdspliktsbestemmelser for personell med sikkerhetsansvar ved jernbane. Forskrifter fastsatt av departementet med hjemmel i jernbaneloven finnes på departementets nettside <http://www.odin.dep.no/sd/norsk/bn.html> under regelverk. Krav til rullende materiell og kjørevei, krav til trafikkstyring, organisasjon kompetanse m.m. er fastsatt av Statens jernbanetilsyn i egne forskrifter og finnes på tilsynets nettside www.sjt.no. Det finnes også bestemmelser fastsatt av andre myndigheter som spesielt angår jernbanevirksomhet, blant annet bestemmelser om frakt av farlig gods og bestemmelser om el-sikkerhet.

Nedenfor gjennomgås enkelte av bestemmelsene i forskriften.

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

Tillatelsesforskriften gjelder i hovedsak for jernbanevirksomhet som ikke er knyttet til det nasjonale jernbanenettet. Forskriften omfatter imidlertid sidespor, terminalspor og lignende knyttet til det nasjonale jernbanenettet, samt privateid jernbaneinfrastruktur som brukes bare av eieren til egen godstransport.

Til § 1-1 Virkeområde

Jernbanevirksomhet generelt

Forskriften gjelder for sporbundne transportmidler, dvs. jernbane i tradisjonell forstand (med unntak av det nasjonale jernbanenettet), sporvei, tunnelbane, museumsbane etc. Berg- og dalbaner og andre sporbundne baner i leke- og fornøylesparker og lignende faller utenfor jernbanelovgivningens virkeområde da de ikke anses som transportmidler. Det samme gjelder gruvebaner innenfor et avgrenset bedriftsområde, da disse i hovedsak må anses som et hjelpemiddel til bruk i bedriftens egen produksjon. Verkstedsdrift og produksjonsvirksomhet er ikke å anse som jernbanevirksomhet. I den grad virksomheten skjer i form av flytting av materiell *utenfor* det som kan regnes som verksteds-/produksjonsområdet, vil det være den

trafikkutøver/jernbanevirksomhet som normalt bruker/eier materiellet som flyttes, som er ansvarlig for den fremføringen som skjer. Verkstedene og produksjonsbedriftene må anses som leverandører på vanlig måte. Se ellers § 1-2 hvor enkelte jernbaner unntas fra denne forskriftens virkeområde.

En tillatelse kan omfatte det å drive infrastrukturen, å drive trafikkvirksomheten og å styre trafikken. Det er også mulig at disse funksjonene drives av ulike selskaper og at en tillatelse tilpasses dette. Jernbanens infrastruktur omfatter selve sporanlegget med tilhørende grunn, gjerde, støyskjerm, høyspentanlegg, sporveksler, lyssignalanlegg, bomanlegg mv. Trafikkvirksomheten omfatter person- og godstransporten på infrastrukturen. Trafikkstyringen omfatter nødvendig styring og koordinering av trafikken på kjøreveien.

Forskriften regulerer drift av sidespor, havnespor, terminalspor og lignende som er knyttet til det nasjonale jernbanenettet, men ikke spor som går inn under Jernbaneverkets ansvarsområde. Bakgrunnen er at slike spor stort sett er av en mindre kompleks art enn det som gjelder det nasjonale jernbanenettet, og kravene som stilles bør kunne tilpasses dette. Det kreves derfor sikkerhetsgodkjenning etter kapittel 4 for å drive slike spor, og ikke tillatelse etter kapittel 3, noe som innebærer en forenkling i forhold til tidligere regulering.

I den grad Jernbaneverket etablerer eller driver sidespor, terminalspor og lignende som en del av det nasjonale jernbanenettet, reguleres disse etter lisensforskriften, (jf. sikkerhetsgodkjenningen av infrastrukturforvalter). Dersom Jernbaneverket påtar seg etter avtale å drive sidespor eller lignende for andre, trengs ikke egen sikkerhetsgodkjenning etter tillatelsesforskriften.

Når andre enn Jernbaneverket driver infrastruktur som mer enn en sluttkunde benytter eller kan benytte, plikter innehaveren å gi Jernbaneverket de opplysninger som denne trenger for å kunne utgi informasjon om tilgang til den aktuelle infrastrukturen og om tilhørende tjenester, jf. fordelingsforskriften § 2-1.

Til § 1-2 Unntak

Enkelte jernbaner omfattes ikke av denne forskriften. For slike jernbaner gjelder heller ikke kravene til rullende materiell, infrastruktur, trafikkstyring, organisasjon, kompetanse m.m. som er fastsatt av Samferdselsdepartementet eller Statens jernbanetilsyn.

Museumsbanevirksomhet og bane for transport av gods til eget bruk omfattes av forskriften dersom de utgjør en vesentlig trafikksikkerhetsrisiko. De faller også inn

under forskriften dersom banen krysser offentlig vei. Med offentlig vei legges veglovens definisjon til grunn, jf. vegloven § 1 som lyder:

”Offentleg veg er veg eller gate som er open for allmenn ferdsel og som blir halden ved like av stat, fylkeskommune eller kommune etter reglane i kap. IV. Alle andre vegar eller gater blir i denne lova å rekne for private.

Til veg blir òg rekna opplagsplass, parkeringsplass, haldeplass, bru, ferjekai eller anna kai som står i beinveges samband med veg eller gate.”

Museumsbanevirksomhet er museal jernbanevirksomhet hvor formålet ikke er gods- eller persontransport, men en demonstrasjon av jernbanevirksomhet fra en gitt tidsperiode, demonstrasjon av en viss type jernbanemateriell eller lignende. Demonstrasjonen av virksomheten kan foregå ved at det transporteres personer.

Det er Statens jernbanetilsyn som i første omgang tar stilling til om en bane kommer inn under unntaket i bokstav a).

En bane innenfor et avgrenset bedriftsområde som brukes til egen godstransport omfattes ikke av forskriften og trenger ikke tillatelse etter jernbanelovgivningen, jf. bokstav b).

Kabelbaner omfattes ikke av forskriften, jf. bokstav c). Tillatelse til å drive kabelbaner er regulert i egne forskrifter.

Kapittel 2 Særskilte krav til trafikkvirksomhet

Til § 2-1 Særskilte krav til trafikkvirksomhet

Samferdselsdepartementet skal godkjenne transportvilkår (befordringsvedtekter) for virksomheter som driver ordinær rutegående persontransport. Bestemmelsen gjelder derfor ikke for museumsbaner.

Dersom fylkeskommunen gir tilskudd til lokal jernbane som driver ordinær persontransport innen et fylke, er det imidlertid fylkeskommunen som fastsetter transportvilkår, eventuelt godkjenner disse. I slike tilfeller vil saker om godkjenning av ruteplan, takster og tilskudd ikke kunne påklages til departementet.

Dersom det skal fastsettes tilleggsavgift for reisende uten gyldig billett, skal departementet godkjenne denne. I så fall vil departementet også godkjenne de aktuelle transportvilkårene hvor vilkårene for tilleggsavgift er inntatt.

Kapittel 3 Krav om tillatelse til å drive jernbanevirksomhet

Kravene i kapitlet gjelder både for drift av infrastruktur, trafikkstyring og trafikkvirksomhet. Kravene omfatter således integrerte virksomheter og virksomheter som kun skal drive en av virksomhetene. Kapitlet gjelder imidlertid ikke for drift av sidespor, havnespor, terminalspor og lignende infrastruktur som faller inn under kapittel 4.

I kravet til tillatelse ligger som tidligere kravene til vandel, økonomisk evne og faglig dyktighet.

Til § 3-2 Tillatelse til å drive jernbanevirksomhet

Kravet om at virksomheten må være etablert i Norge, innebærer at virksomheten må være registrert i foretaksregisteret med eget organisasjonsnummer.

Tillatelse til å drive jernbanevirksomhet vil normalt gis inntil videre, dvs. uten tidsbegrensning. Dersom forholdene tilsier det eller det spesielt er søkt om det, kan tillatelse gis for et begrenset tidsrom.

Etter annet ledd kan tillatelse nektes dersom særlige grunner taler mot det. Bestemmelsen kan benyttes etter en konkret vurdering av virksomheten eller omstendighetene rundt selskapets virksomhet hvor det framkommer forhold av en slik spesiell karakter at tillatelse ikke bør gis selv om vilkårene for øvrig i dette kapittel er oppfylt. Stort sett vil slike forhold bli fanget opp av kravet til vandel og konkurs, men det kan være tilfeller hvor for eksempel det dreier seg om konkursgjengangere som ikke fanges opp av bestemmelsene.

Forbudet mot at en tillatelse ikke kan overdras, omfatter også leie, leasing, lån mv.

Til § 3-3 Vandel og konkurs

Den som søker om tillatelse må ha råderett over eget bo og kunne inngå forpliktelser knyttet til virksomheten. Søkeren må derfor ikke være under konkursbehandling, dvs. være slått konkurs. Tidligere konkurs trenger ikke være til hinder for å kunne få tillatelse til å drive jernbanevirksomhet. Gjentatte konkurser hos søkeren eller selskaper søkeren har vært involvert i, kan imidlertid være en særlig grunn i vurderingen etter § 3-2 annet ledd. Kravene til vandel og konkurs kan også stilles til daglig leder og andre personer i ledelsen.

Hvorvidt de forhold som er nevnt i annet ledd bokstav a, b og c er alvorlige, er gjenstand for en vurdering i det enkelte tilfellet. Forholdene må vurderes ut fra hvilken betydning de har for den virksomhet som skal drives.

Det kreves at eieren og eventuelt andre personer i ledelsen legger fram politiattest. Poliattiatten må være oppdatert, og normalt ikke være mer enn tre måneder gammel.

Til § 3-4 Økonomisk evne

Det må fremlegges dokumentasjonen som nevnt i bestemmelsen som viser at virksomheten har tilfredsstillende økonomisk evne.

Tidspunktet på 12 måneder regnes fra det tidspunktet virksomheten skal starte.

Til § 3-5 Faglig dyktighet

Virksomheten må ha en egen ledelsesorganisasjon som har den kompetanse som er nødvendig for å kunne ivareta de forpliktelser som følger av å inneha tillatelse.

Nærmere krav til organisasjon og faglig dyktighet er fastsatt av Statens jernbanetilsyn, jf. særlig kravforskriften.

Til § 3-6 Forsikring/garanti

Det skal fremlegges forsikring/garanti som viser at virksomheten kan dekke eventuelt erstatningsansvar som kan oppstå på grunn av virksomheten. Statens jernbanetilsyn fastsetter minimumsnivået på forsikringen/garantien for den enkelte virksomhet.

Til § 3-7 Sikkerhetsstyringssystem m.m.

Virksomheten må ha et sikkerhetsstyringssystem i tråd med kravene i kravforskriften, og må legge fram en beskrivelse av hvordan sikkerhetsstyringssystemet sikrer samsvar med krav i eller i medhold av jernbaneloven og andre regler som gjelder for virksomheten.

Det pålegges også virksomheten å oppfylle spesifikke krav som er nødvendig for sikker drift. Statens jernbanetilsyn gir nærmere veiledning om slike krav.

Til § 3-8 Unntak

Statens jernbanetilsyn kan gjøre unntak og tilpasse kravene til den virksomhet som skal drives. Dette er en sikkerhetsventil i tilfelle de kravene som stilles i kapitlet, ikke er hensiktsmessige for enkelte typer virksomhet.

Kapittel 4 Sikkerhetsgodkjenning av drift av sidespor, havnespor, terminalspor og lignende

Kapitlet tilsvare stort sett kapittel 6 i lisensforskriften, men i noe forenklet form.

Til § 4-1 Krav om sikkerhetsgodkjenning

Bestemmelsen gjelder for den som driver sidespor, havnespor, terminalspor og lignende. Den gjelder således ikke for Jernbaneverket, som må ha sikkerhetsgodkjenning etter lisensforskriften.

Til § 4-2 Vilkår for sikkerhetsgodkjenning

Det kreves et sikkerhetsstyringssystem for den som skal drive sidespor mv. samt at det må godtgjøres at virksomheten kan oppfylle spesifikke krav som er nødvendig for sikker utforming, vedlikehold og drift. Statens jernbanetilsyn fastsetter nærmere krav, jf. bl.a. kravforskriften.

Kapittel 5 Administrative bestemmelser m.m.

Til § 5-1 Tilsyn og kontroll

Statens jernbanetilsyn kan gjennomføre både varslede og ikke-varslede tilsyns- og kontrollaktiviteter, herunder revisjoner, inspeksjoner m.m. og skal i alle tilfelle ha tilgang til opplysninger, dokumenter, anlegg, utstyr og lignende som er relevant for tilsyns- og kontrollaktiviteten.

Plikten til å gi opplysninger gjelder også i forhold til konkrete oppgaver innenfor virkeområdet til Statens jernbanetilsyn, der innhenting av informasjon fra jernbanevirksomhetene er nødvendig for å gjennomføre oppgaven.

Dersom tilsynet finner at jernbanelovgivningens krav ikke er oppfylt, kan det gi pålegg om korrigerende tiltak, eller kreve stans i hele eller deler av virksomheten dersom sikkerhetsmessige hensyn krever det. Før Statens jernbanetilsyn gir pålegg om korrigerende tiltak, skal virksomheten som hovedregel varsles og gis anledning til å rette opp forholdet.

Til § 5-2 Tvangsmulkt

Tvangsmulkt kan være et virkemiddel i tilfeller det ikke er aktuelt å stanse virksomheten, men at det likevel viktig at det gjennomføres korrigerende tiltak. Varsel om tvangsmulkt skal skje i samband med tilsynets vedtak hvor pålegg blir gitt.

Til § 5-3 Tilbakekall av tillatelse til å drive jernbanevirksomhet

Tillatelse til å drive jernbanevirksomhet kan trekkes tilbake av Statens jernbanetilsyn dersom vilkårene for tillatelsen ikke er oppfylt. Både vilkårene som må foreligge for å få tillatelse i henhold til kapittel 3, og de eventuelle særskilte vilkår som settes i

forbindelse med at tilsynet gir tillatelse, vil være slike vilkår som omfattes av bestemmelsen.